

ЕКОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ

Н.А. Станкевич

Житомирський державний технологічний університет, ke.nauka.zdtu@gmail.com

Розвиток економіки України в цілому та окремих суб'єктів господарювання зокрема неможливо реалізувати без докорінних змін у сфері регулювання природокористуванням та підходах до розв'язання екологічних проблем, створюваних підприємствами навколишньому середовищу. В сучасних умовах господарювання, що характеризуються жорсткою конкуренцією та високим рівнем ризику ведення господарської діяльності, першочерговим завданням є не тільки адаптація до змін, а насамперед їх випередження, що потребує здійснення капіталовкладень в подальший розвиток підприємства. Це обумовлює необхідність вдосконалення системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю на основі прогнозування її напрямків і форм з метою реалізації системи цілей розвитку суб'єкта господарювання та його адаптації до змінюваних умов ведення діяльності, особливо у сфері екології. Після отримання екологією домінуючого статусу в системі суспільних цінностей, підприємство вже не може обійтися без регламентування своїх екологічних намірів в довгострокових планах. За цих умов інструмен-

том перспективного управління розвитком підприємств постає питання розробки підприємством екологічних стратегій і впровадження на цій основі екологічних інвестицій.

Сьогодні екологічна проблематика є досить популярною серед науковців, проте більшість досліджень торкається окремих інструментів державної та регіональної екологічної політики, таких як екологічне оподаткування, екологічні інвестиції, екологічне страхування і т.п. Стратегічне управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання повинне базуватись не тільки на досягненні високих показників рентабельності виробництва, але і враховувати вплив наслідків функціонування підприємства на екологію.

За результатами досліджень вітчизняних науковців [1–3] можна зробити висновок, що відсутній єдиний підхід до обґрунтування інвестиційної стратегії розвитку підприємства, що викликано, насамперед, розбіжностями трактування поняття інвестиційної стратегії. Це пояснюється складністю процесів здійснення капіталовкладень, при плануванні яких необхідно враховувати велику кількість факторів, певна частина з яких є специфічними. Відоменко І.О., Кривша Є.В., Ляхович Л.А., Сорока М.В. [1–3] визначають інвестиційну стратегію як систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності та шляхів її досягнення, що повністю відповідає особливостям системного наукового підходу. Відповідно до такого підходу, інвестиційна стратегія представляється у вигляді сукупності взаємопов'язаних складових, спрямованих на досягнення встановленої мети. Враховуючи взаємозв'язок інвестицій та екології, слід зазначити, що, з одного боку, екологічна стратегія повинна бути складовою загальної стратегії суб'єкта господарювання, а з іншого – мати на меті реалізацію системи цілей, спрямованих на подальший розвиток підприємства. Відповідно до процесного наукового підходу, екологічна стратегія – це сукупність дій, пов'язаних із формуванням системи довгострокових цілей екологічної та інвестиційної діяльності, яка передбачає вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення. При цьому необхідно наголосити, що система цілей еколого–інвестиційної діяльності повинна узгоджуватись із метою і системою цілей розвитку підприємства. За умови, що основною метою розвитку підприємства є зростання його вартості, конкретизація цілей повинна базуватись на таких напрямках як вдосконалення системи управління господарюючим суб'єктом, створення передумов для стабільної роботи, а також зростання значущості інноваційних перетворень. Кожен з вказаних напрямів розвитку підприємства обов'язково потребує процедури здійснення капіталовкладень з подальшою оцінкою соціально–економічних, екологічних, інституційних і правових результатів інвестиції.

Узагальнивши дослідження науковців, пропонуємо під екологічною стратегією пропонується розуміти один з функціональних видів загальної стратегії підприємства у вигляді сукупності дій підприємства із залучення і використання капіталовкладень, що передбачає певну послідовність етапів реалізації довгострокових інвестиційних цілей із забезпечення розвитку підприємства щодо переходу від виявлення екологічної небезпеки до оцінки екологічного ризику. Формування і реалізація екологічної стратегії полягає в тому, що економічна сутність капіталовкладень міститься в низці альтернативних інвестиційних проєктів, які передбачають досягнення встановлених результатів на певних проміжках життєвого циклу підприємства. Неможливо зробити виробництво абсолютно безвідходним і звести забруднення до нуля. Але можна оцінити техногенний ризик і зробити його прийнятним, здійснивши моніторинг і на основі його даних розробити систему захисних природоохоронних заходів. Це потребує врахування низки факторів макроекономічного характеру, а також особливостей здійснення господарської діяльності певного підприємства. Окрім зазначених чинників екологічна стратегія формується, виходячи з таких факторів, як спрямованість загальної стратегії розвитку підприємства, стадія життєвого циклу підприємства, інвестиційна привабливість підприємства, характеристики ринку інвестиційних і фінансових ресурсів тощо.

Підприємство може застосовувати стратегію екологічно збалансованого розвитку. Сутність зазначеної стратегії полягає в проведенні підприємством економічного розвитку з одночасною екологізацією господарської діяльності підприємства. Необхідно організовувати виробничий процес з урахуванням бажаних, економічно допустимих та екологічно доцільних стандартів природокористування та природовідтворення.

Можливим для підприємства є впровадження стратегії стабілізації, яка передбачає формування економічних основ з врахуванням необхідності експлуатації потенціалу підприємства, направленої на збереження їх біоресурсного біорізноманіття.

Застосування на підприємстві стратегії екологічної санації пропонує розробку та впровадження системи організаційних та технологічних заходів, спрямованих на відновлення необ-

хідного рівня потенціалу. Однак при цьому, необхідно враховувати санаційну спроможність підприємства, тобто наявність у підприємства, економічних, організаційно–технічних та правових можливостей, які визначають його здатність до успішного проведення екологічної санації.

Підприємство також, на наш погляд, може впроваджувати стратегію адаптивного розвитку. Суть даної стратегії полягає в проведенні підприємством економічного розвитку з врахуванням та адаптацією екологічних аспектів господарювання до екологічних зон різної доцільності використання.

Актуальною є й стратегія відновлення, при реалізації якої необхідно враховувати вилучення з господарського обігу підприємства об'єктів, втрачених у зв'язку з антропогенною діяльністю.

На нашу думку, підприємство повинно обрати активну чи пасивну екологічну стратегію. Впровадження одночасно декілька екологічних стратегій в загальну економічну стратегію діяльності підприємства стане твердим базисом для розробки реального, ефективного механізму управління еколого–економічними процесами, дасть синергетичний ефект від використання потенціалу підприємства.

Отже, екологічна стратегія є одним з основних елементів системи економічного управління. Вона покликана виявити екологічний потенціал підприємства, що включає переваги в галузі охорони навколишнього середовища, ресурсозбереження, забезпечення екологічної безпеки в конкуренції з іншими підприємствами, визначити на цій основі його довгострокові цілі і забезпечити їх реалізацію за допомогою застосування продуманої системи заходів та інструментів. Дослідження структури еколого–економічного ефекту, розуміння факторів, які формують кожен вид цінності навколишнього природного середовища та обумовлюють зміщення «центру ваги» від одного виду до іншого, повинно бути покладене в основу розроблення методичних підходів та вибору екологічних стратегій при прийнятті рішень на кожному рівні управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Відоменко І.О. Сучасні підходи до розробки інвестиційної стратегії підприємств / І.О.Відоменко, С.В.Кривша // Економіка харчової промисловості. – 2010. – №2. – С.8–13.
2. Ляхович Л.А. Інвестиційна стратегія підприємства в кризових умовах господарювання / Л.А.Ляхович // Сталій розвиток економіки. – 2011. – №1. – С.167–171.
3. Сорока М.В. Моделювання інвестиційної стратегії машинобудівного підприємства в умовах ризику / М.В. Сорока // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Збірник наукових праць – Львів. –2008, вип.6.2 – С. 288–292.
4. Діагностика інвестицій в природоперетворювальні проекти: методологія, методи та прикладні аспекти [Текст]: монографія / [С. К. Харічков та ін.]; Нац. акад. наук України, Ін-т пробл. ринку та екон.–екол. дослідж. НАН України. – О.: ІПРЕЕД НАН України, 2012. – 212 с.